

Teaching Guide

Teaching Guide				
Identifying Data				2019/20
Subject (*)	Early Intervention		Code	652G01033
Study programme	Grao en Educación Infantil			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	2nd four-month period	Third	Optional	4.5
Language	Galician			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Psicoloxía			
Coordinador	Santorum Paz, Maria Rosa	E-mail	rosa.santorump@udc.es	
Lecturers	Santorum Paz, Maria Rosa	E-mail	rosa.santorump@udc.es	
Web				
General description	O desenvolvemento das persoas depende da estimulación temperá que se proporciona ao longo dos primeiros anos de vida dado que o que ocorre no primeiro período da infancia é importante para as etapas posteriores; por isto para lograr o máximo desenvolvemento e a integración escolar e social de todas as criaturas, con ou sen dificultades, débese optar por unha intervención de carácter interdisciplinar e preventiva que atenda de maneira global as súas necesidades. Así, a atención temperá supón ir sentando as bases do desenvolvemento procurando o aproveitamento ao máximo de todas as capacidades, para a mellora do proceso de aprendizaxe.			

Study programme competences

Code	Study programme competences
A1	Comprender os procesos educativos e de aprendizaxe no período de 0-6, no contexto familiar, social e escolar.
A2	Coñecer os desenvolvementos da psicoloxía evolutiva da infancia nos períodos 0-3 e 3-6.
A3	Coñecer os fundamentos de atención temperá.
A4	Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas.
A7	Identificar dificultades de aprendizaxe, disfuncións cognitivas e as relacionadas coa atención.
A9	Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudantes con dificultades.
A15	Coñecer os principios básicos dun desenvolvemento e comportamento saudables.
A16	Identificar trastornos no sono, a alimentación, o desenvolvemento psicomotor, a atención e a percepción auditiva e visual.
A17	Colaborar cos profesionais especializados para solucionar ditos trastornos.
A29	Valorar a importancia do traballo en equipo.
B1	Aprender a aprender.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa e espírito emprendedor.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B9	Autonomía na aprendizaxe.
B18	Capacidade para relacionarse positivamente con outras persoas.
B24	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Learning outcomes

Learning outcomes	Study programme competences		
Comprender os procesos educativos e de aprendizaxe no período de 0-6, no contexto familiar, social e escolar.	A1		

Coñecer os desenvolvementos da psicoloxía evolutiva da infancia nos períodos 0-3 e 3-6	A2		
Coñecer os fundamentos de atención temperá	A3		
Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas	A4		
Identificar dificultades de aprendizaxe, disfuncións cognitivas e as relacionadas coa atención.	A7		
Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudantes con dificultades.	A9		
Identificar trastornos no sono, a alimentación, o desenvolvemento psicomotor, a atención e a percepción auditiva e visual.	A16		
Colaborar cos profesionais especializados para solucionar ditos trastornos.	A17		
Valorar a importancia do traballo en equipo	A29	B5 B18 B24	
Aprender a aprender		B1	
Traballar de forma autónoma con iniciativa e espírito emprendedor		B4	
Autonomía na aprendizaxe		B9	
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida			C3
Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.			C8
Desenvolver actitudes favorábeis ao desenvolvemento sostíbel	A15		C4

Contents	
Topic	Sub-topic
1. A Atención Temperá: conceptualización, niveis e marco legal.	1. Bases conceptuais e principios básicos da Atención Temperá. 2. Modelos explicativos do desenvolvemento 3. Ámbitos ou niveis de Intervención. 4. Servizos e axentes de actuación
2. A Atención Temperá e a prevención desde o ámbito da educación infantil: mellorando o perfil evolutivo das nenas e nenos.	1. A Atención Temperá desde o ámbito educativo. 2. O papel dos servizos educativos no LBAT. 3. Necesidades educativas especiais ou barreiras para a presenza, a aprendizaxe e a participación. 4. A prevención de dificultades na escola infantil. 5. Modificacións curriculares e apoios á participación e a aprendizaxe.
3. A avaliación en Atención Temperá para a análise e seguimento do desenvolvemento infantil.	1. Avaliar para optimizar o benestar infantil e familiar. 2. Instrumentos e técnicas básicas para a avaliación, a reflexión e a innovación educativa.
4. Contexto familiar e Atención Temperá	1. O sistema familiar como contexto de desenvolvemento e aprendizaxe. 2. O sistema familiar e reaccións ante a discapacidade. 3. Modelos teóricos de intervención centrados nas familias. 4. Intervención psicoeducativa centrada no contexto familiar ou no fortalecemento da familia. 5. Relación entre a familia e a escola

Planning				
Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student?s personal work hours	Total hours
Introductory activities	C4	3.5	0	3.5
Guest lecture / keynote speech	A1 A3	10	0	10
Collaborative learning	A2 A4 A7 A9 A16 A29 B5 B18 B24	12	23.5	35.5
Oral presentation	B9 C3	6	12	18
Summary	B1 B4	0	10	10

Mind mapping	A1 A3 A4	0	6	6
Student portfolio	A15 A17 C8	0	25	25
Personalized attention		4.5	0	4.5
(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.				

Methodologies	
Methodologies	Description
Introductory activities	Actividades que se levan a cabo a fin de coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións que posúe o alumnado para obter información relevante que permita articular a docencia a fin de favorecer aprendizaxes eficaces e significativos, que partan dos saberes previos do alumnado.
Guest lecture / keynote speech	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas ao alumnado, coa finalidade de transmitir os contidos da materia e facilitar a construción da aprendizaxe.
Collaborative learning	Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicacións, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.
Oral presentation	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais, por parte dos grupos de traballo sobre algún dos contidos da materia para optimizar a aprendizaxe individual e do grupo-clase.
Summary	Síntese de cada un dos temas da materia coa finalidade de facilitar a comprensión do texto e a concentración persoal sobre o material obxecto de estudo.
Mind mapping	Técnica de traballo individual que consiste en establecer relacións entre os conceptos clave duns contidos.
Student portfolio	Esta carpeta inclúe todo o traballo do grupo ao longo do curso (recensión, esquemas, actividades iniciais, aprendizaxe colaborativa, tarefas desenvolvidas,...). As actividades e tarefas deseñadas entréganse vía telemática, segundo o calendario establecido ao inicio do curso.

Personalized attention	
Methodologies	Description
Collaborative learning Student portfolio	A atención personalizada realizarase tanto no escenario da aula como en tutorías. Consistirá en guiar e tutelar o proceso da aprendizaxe dos grupos de traballo nas distintas actividades de tipo teórico e práctico e na elaboración dos informes pertinentes. Todo isto se fará coa finalidade de facilitar que o alumnado comprenda significativamente a información, a integre na súa estrutura de coñecementos e se implique activamente.

Assessment			
Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Oral presentation	B9 C3	Exposición verbal sobre distintas temáticas con interacción entre o alumnado e profesorado, propondo cuestións para o debate e a participación. Valoraranse tanto os aspectos formais como os de contido.	20
Student portfolio	A15 A17 C8	Contén as actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado en grupos de traballo cooperativo. Esta carpeta integra as metodoloxías de aprendizaxe cooperativa, traballos tutelados e análise de fontes documentais, entre outras. As actividades e tarefas deseñadas entregaranse vía telemática, a través da plataforma moodle, segundo o calendario establecido ao inicio do curso.	70
Summary	B1 B4	Síntese individual de cada un dos temas da materia. Entregarase a través da plataforma moodle, segundo o calendario establecido ao inicio do curso.	10

Assessment comments

1ª CONVOCATORIA. 1ª OPORTUNIDADE

Dependendo da asistencia continuada ou non as clases, hai dúas modalidades de seguir a materia de ?Atención Temperá? que determinan dous modos diferentes de avaliación: Modalidade

A: Avaliación Continua e Modalidade B de Avaliación Final

? Modalidade A:

Avaliación Continua.

Nesta modalidade levarase a cabo unha avaliación de tipo procesual consistente na realización dunha serie de actividades e prácticas dos contidos da materia realizadas en grupo co seguimento periódico das mesmas.

Por

tanto será obrigatoria a asistencia ás clases (como mínimo o 85% das horas presenciais, é dicir, só se poderá faltar un máximo de 4 módulos no cuadrimestre, en caso contrario deberase optar pola modalidade B), sendo imprescindible ademais a participación activa e continuada por parte do alumnado no grupo de traballo na aula (no caso de non ser así contabilizarase como unha ausencia). Esta avaliación levarase a cabo a partir de:

- a) as achegas do grupo de estudantes que serán presentadas nun dossier ou carpeta de traballo que incluíra as actividades-prácticas do grupo. Para superar satisfactoriamente a materia será necesario realizar todas as actividades e prácticas propostas e participar no traballo non presencial como mínimo nun 85% das horas realizadas. Isto suporá como máximo un 70% da cualificación.
- b) a exposición oral sobre os contidos teórico-prácticos da materia a determinar no grupo clase. Isto representa como máximo un 20% da cualificación.

c) síntese-esquema ou mapa conceptual individual dos contidos de cada un dos temas presentados. (10% da cualificación)

Para superar satisfactoriamente a materia será necesario presentar e participar de todas as actividades e tarefas propostas para cada tema mencionadas nos puntos a, b e c.

? Modalidade B: Avaliación Final.

Para aquel alumnado que non asista ao 85% das horas presenciais ou con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, a

nota final virá determinada por unha proba final escrita dos contidos teórico-prácticos da materia.

1ª CONVOCATORIA: 2ª OPORTUNIDADE

Na Modalidade A terase que volver a presentar as actividades e tarefas propostas para cada tema. Na Modalidade B a avaliación realizarase segundo o sinalado para a 1ª oportunidade.

OUTRAS CONVOCATORIAS

Nas restantes convocatorias seguirase a Modalidade B de avaliación final, isto é proba escrita dos contidos teórico-prácticos da materia do curso académico correspondente

Basic	- Albaladejo, M. (2010). Cómo decirlo. Entrevistas eficaces en el ámbito educativo.. Barcelona: Graó - Alpi L. (2003). Adaptación a la escuela infantil: niños, familias y educadores al comenzar la escuela.. Madrid: Narcea. - Altimir, D. (2010). ¿Cómo escuchar a la infancia?. Barcelona: Octaedro - Aranda, R. E. (Coord.) (2008). Atención temprana en educación infantil. Madrid: Wolters Kluwer - Asociación Galega de Atención Temprá -AGAT (2005). Documento Marco. Unha proposta aberta para a mellora da Atención Temprá. Asociación Galega de Atención Temprá -AGAT - Bonilla Morales, E. (2008). El principito en el reino perdido: una experiencia en atención temprana. . Fundación Alpe Acondroplasia - Cabanellas, I. et al. (2007). Ritmos infantiles: tejidos de un paisaje interior. Barcelona: Octaedro - Candell, I. (1998). Atención temprana. Aspectos teóricos y delimitaciones conceptuales. Revista de Atención Temprana, 1, 9-15. - Candell, I. (2005). Elaboración de un programa de atención temprana.. Revista de Investigación Psicoeducativa, 3 (3), 14-40. - Clemente Fuentes, J.M. e Sáez Nieto, J.M. (2005). Modelo de evaluación para la Educación Infantil.. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Ed - Croll, P. (2000). La observación sistemática en el aula.. Madrid: La Muralla - David, M. e Appell, G. (2010). Lóczy, una insólita atención persoal.. Barcelona: Octaedro - Díaz Quintero, M.M. (2008). Atención temprana y desarrollo infantil. Almería: Asociación Procompal de Profesores Comprometidos con Almería - Empson, J.M., Nabuzoka, D. e Hamilton, D. (2006). El desarrollo atípico infantil: problemas emocionales y conductuales, maltrato infantil, problemas de aprendizaje.. Barcelona: CEAC - Falk, J. (Ed.) (2008). Lóczy, educación infantil. . Barcelona: Octaedro - García Sánchez, F. (1998). Ficha individual de seguimiento para atención temprana: manual guía. Murcia: Federación Murciana de Asociaciones Pro Deficientes Mentales - García Sánchez, F. A. (2002). Atención temprana: elementos para el desarrollo de un modelo integral. . Bordón, 54 (1), 39-52 - García Sánchez, F. A. (2002). Reflexiones acerca del futuro de la atención temprana desde un modelo integral de intervención. Siglo cero, 33 (2), 200, 5-14 - Gervilla Castillo, M.A. (2006). Didáctica básica de la educación infantil: Conocer y comprender a los más pequeños. . Madrid: Narcea - Godall Castell, T. (2010). Emmi Pikler : la competencia motriz del bebé es posible cuando cambia la mirada del adulto.. Aula de infantil, 53, 5-8 - Golombok, S. (2006). Modelos de familia. ¿Qué es lo que de verdad cuenta?. . Barcelona: Graó - Gómez Artiga, A., Víguer Seguí, P. e Cantero López, M.J. (Coords.) (2003). Intervención temprana. Desarrollo óptimo de 0 a 6 años.. Madrid: Pirámide. - Grupo de Atención Temprana (2000). Libro Branco da Atención Temprá.. Madrid: R. Patronato de Prevención y de Atención a Personas con Minusvalía - Gutiez Cuevas, P. (1995). La educación infantil. Modelos de atención a la infancia.. Revista Complutense de Educación, 6 (1), 101-113 - Gutiez Cuevas, P. (Ed.) (2005). Atención temprana. Prevención, detección e intervención en el desarrollo (0-6 años) y sus alteraciones.. Madrid: Editorial Complutense - Herrero, M.L. (1997). La importancia de la observación en el proceso educativo. Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado,1 (0), 1-4 - Juan-Vera, M. J. e Pérez-López, J. (2009). El funcionamiento de un Centro de Desarrollo Infantil y Atención Temprana . Revista interuniversitaria de formación del profesorado, 65, 21-38 - López Recacha, J. A. (2008). La atención temprana: modelo integrador en el ámbito escolar.. Almería: Corintia - López Sánchez, F. (Coord.) (2007). La escuela infantil: observatorio privilegiado de las desigualdades. . Barcelona: Graó - López Sánchez, F. (2008). Necesidades en la infancia y en la adolescencia. Respuesta familiar, escolar y social. .

Madrid: Pirámide

- Mallebrera Quiles, C. (2008). Juego, juguetes y atención temprana : pautas para el diseño de juguetes útiles en la terapia psicopedagógica.. Asociación Investigación Industria del Juguete
  - Maraví Artieda, P. e Elcarte Elcarte, M. P. (2006). La atención temprana: la aventura de ayudar a crecer.. Idea: la revista del Consejo Escolar de Navarra, 22
  - Medrano, G. (1997). La observación sistemática en contextos educativos como medio de formación del maestro de educación infantil.. Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado, 1 (0), 1-6
  - Méndez Zaballos, L. (2000). Tres eran tres : la escuela infantil, la familia y el equipo de atención temprana. . Aula de innovación educativa, 95, 18-21
  - Millá M.G., e Mulas, F. (Drs.). (2005). Atención Temprana. Desarrollo infantil, diagnóstico, trastornos e intervención.. Valencia: Promolibro.
  - Padilla, M.T. (2002). Técnicas e instrumentos para el diagnóstico y la evaluación educativa.. Madrid: Editorial CCS.
  - Paniagua, G. y Palacios, J. (2005). Educación infantil: respuesta educativa a la diversidad. . Madrid: Alianza
  - Pérez-López, J. e Brito, A. (Coords) (2004). Manual de Atención Temprana.. Madrid: Pirámide
  - Pérez Sánchez, M.I. e Lorenzo Rivero, M.J. (2001). IDAT. Inventario de Desarrollo Atención Temprana. Salamanca: Amarú
  - Perpiñán Guerras, S. (2009). Atención temprana y familia: cómo intervenir creando entornos competentes.. Madrid: Narcea
  - Pikler, E. (2004). Moverse en libertad.. Madrid: Narcea
  - Regidor, R. (2003). Las capacidades del niño. Guía de estimulación temprana de 0 a 8 años.. Madrid: Palabra
  - Sánchez Asín, A. (1997). Atención temprana. Programa (0-3 años). . Barcelona: Cedecs
  - Sánchez Asín, A. (2001). Atención temprana : núcleos fundamentais para a intervención. . Revista galega do ensino, 32, 151-168
  - Sánchez Caravaca, J. (2000). Un programa de prevención y atención temprana desde la Administración educativa.. Revista de Atención Temprana, 3 (1), 29-36.
  - Serrano, A. M. (2005). Inteligencias múltiples y estimulación temprana: guía para educadores, padres y maestros.. México: Trillas-Eduforma
  - Silva Salinas, S. (2004). Atención a la diversidad en educación infantil. Necesidades educativas: Guía de actuación para docentes.. Vigo: Ideaspropias
  - Valcarce García, A. (2008). Políticas Públicas para la Atención Temprana de la Infancia 0-6 años.. Revista de educación, 347, 141-153
  - Vidal Lucena, M. (1990). Atención temprana: guía práctica para la estimulación del niño de 0 a 3 años.. Madrid: Ciencias de la educación preescolar y Especial, D.L.
  - Viguer Seguí, P. (2003). Optimización evolutiva: fundamentos del desarrollo óptimo. . Madrid, Pirámide
  - VVAA (1994). Pautas y registros de observación y evaluación. Primer ciclo de educación infantil.. Barcelona: Graó
- Os temas e as actividades prácticas da materia pódense obter en moodle ou no servizo de reprografía da facultade.

Complementary	- () .

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

A entrega de todas as tarefas-actividades propostas realizarase vía telemática, a través da plataforma Moodle, para contribuír a un desenvolvemento sostíbel, previr impactos negativos sobre o medio ambiente e evitar o esgotamento dos recursos naturais.

(*)The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.